

В. Ю. Тарасюк,
канд. філол. наук,
доцент кафедри журналістики ДВНЗ
«Ужгородський національний університет».

Tarasiuk Volodymyr,
Candidate of Philological Sciences,
Docent of Journalism Department of
Uzhhorod National University

УДК 070.325/.422(477.87):82-92

Жанр журналістського розслідування в регіональній пресі

Genre of investigative journalism in the regional press

РЕФЕРАТ. Ознакою нового часу в українських засобах масової інформації є збільшення кількості журналістських розслідувань. У статті йдеться про публікації в цьому жанрі, які з'явилися в регіональній пресі. Зокрема, розглянуто відповідні матеріали відомого закарпатського журналіста О. Підгорного, надруковані в обласній газеті «Трибуна». Досліджено головні риси розслідувань публіциста, складові їх авторської майстерності й прорахунки, з'ясовано, чим такі публікації можуть прислужитися молодим медійникам, зокрема з обласних та районних ЗМІ.

Зроблено висновок, що журналістські розслідування, незважаючи на окремі упущення, О. Підгорний писав на високому професійному рівні. Особливо публікаціям притаманні жива, образна мова, добірні заголовки, факти, аргументація, логічність викладу. Ефективно використано цитування, відомості з першоджерел, хронікально-репортажний стиль, розширено тематику матеріалів за рахунок їх соціальної й духовної спрямованості. Молоді практики можуть повчитися в О. Підгорного ретельному зануренню в тему, умінню якісно вивчати події і явища, аналітично мислити, прагненню діяти в інтересах суспільства.

Ключові слова: жанр, журналістське розслідування, журналіст, публіцист, газета, автор, публікація.

ABSTRACT. A sign of the new time in the Ukrainian mass media is an increase of the number of investigative journalism publications. The article deals with the publications of this genre, which appeared in the regional press. In particular, we examined the relevant materials by the well-known Transcarpathian journalist A. Podgorny, published in the regional newspaper "Trybuna". We analysed the basic features of his investigative publications, components of his author's skills and failures, found out how these publications may be useful for young journalists, in particular from the regional and district media.

We came to the conclusion that, despite occasional lapses, A. Podgorny wrote the investigative articles in a professional manner. Especially lively, figurative speech, neat titles, selected facts, reasoning, logical presentation are characteristic for his publications. The author uses effectively citations, information from primary sources, news-reportage style, extends the themes of materials due to their social and spiritual orientation. Young practitioners can learn from A. Podgorny the thorough study of the topic, the ability to investigate events and phenomena skilfully, to think analytically, the desire to act in the public interest.

Keywords: genre, investigative journalism, journalist, writer, newspaper, author, publication.

Вступ. Однією з особливостей розвитку жанрів сучасної преси є масова поява журналістських розслідувань. Дедалі частіше вони з'являються не лише в столичних друкованих виданнях, а й у регіональних. Що вже казати про телеканали й інтернет-ЗМІ. Чимало з них свою діяльність будують саме на розслідувальному жанрі. Причому, незважаючи на постійні погрози журналістам із боку «сильних світу цього», на значні часові й фінансові затрати, яких зазвичай потребують такі матеріали. Даються взнаки підвищення конкуренції між

засобами масової інформації і пошук «гострих» форм матеріалів на злободенні теми; подальша демократизація суспільства. Його активні представники (та й загалом громадяни) щоразу більше потребують відкритої інформації. До речі, журналістське розслідування прийнято вважати жанром вільної преси, адже, як зазначає В. Садова, воно можливе «тільки в умовах свободи слова й плюралізму» [1]. Крім того, існує бажання творчих працівників утвердитися на ниві публіцистики за допомогою таких, без сумніву, престижних виступів у пресі.

© Тарасюк В. Ю., 2015

Не випадково науковці приділяють вагому увагу журналістському розслідуванню (причому на рівні й методу, і жанру) з розглядом тих чи інших його аспектів. Це стосується розвідок В. Ворошилова [2], Ж. Мурікана [3], В. Полушкіної [4], О. Тертичного [5] та інших дослідників. Утім постійно виникає потреба узагальнювати практичні набутки. Особливої уваги заслуговують розслідування в регіональній журналістиці. На її прикладі ще недостатньо досвідчені медійники могли б сміливіше, упевненіше братися за доволі складний (а чимало фахівців вважають, що й найскладніший) і по-особливому відповідальний жанр. Як справедливо зазначав В. Здоровега, «велике мистецтво проведення розслідування в тому, що автор змушений постійно балансувати на грані винахідливості й правових норм» [6, с. 583]. Тим паче, коли йдеться про районну та обласну пресу, якість якої бажає бути кращою.

З огляду на зазначене й обрано тему статті. За конкретний матеріал для розгляду взято публікації відомого закарпатського журналіста О. Підгорного в обласній газеті «Трибуна». На його публіцистичну діяльність у зазначеному виданні наша дослідницька увага вже була звернута, однак тоді йшлося про фейлетонну творчість [7]. Нині ж у полі зору – саме журналістські розслідування. Вибір зумовлений не лише тим, що в професійних колах вищезазначеного працівника ЗМІ й досі вважають одним із найавторитетніших майстрів пера в краї. Промовистий і такий факт: за понад шість років співпраці зі згаданим виданням О. Підгорний розмістив майже 40 розслідувань (найбільше в 2006–2008 та 2010-му рр.), а це кожна четверта–п'ята публікація автора в газеті з усіх і друга за кількістю після жанрової статті.

Отже, мета дослідження – на прикладі конкретного журналіста проаналізувати розслідування в регіональній, зокрема закарпатській, пресі. У статті поставлено такі завдання:

- визначити головні риси таких матеріалів на прикладі творчості О. Підгорного;
- виокремити складові авторської майстерності й прорахунки у вищезазначених публікаціях;
- з'ясувати, чим розслідування можуть прислужитися молодим журналістам, зокрема з обласних та районних ЗМІ.

Методи дослідження. Для успішного розв'язання поставлених завдань використано переважно жанровий метод дослідження та узагальнення. Перший із них дає можливість охарактеризувати жанрову специфіку публіцистичних текстів, а інший на підставі аналізу зробити відповідні висновки.

Результати й обговорення. Дослідники мають рацію, коли зазначають, що «розслідування – найскладніший журналістський жанр, який «грає» на всіх регістрах сприйняття: і аналітичному, і емоційному. Він об'єднує в собі елементи інтерв'ю, портрета, репортажу, хроніки, аналізу, синтезу» [8, с. 5]. У такому матеріалі автор досягне успіху, якщо скрупульозно підійде до розкриття резонансної теми, відбере найбільш промовисті факти, об'єктивно з'ясує позиції фігурантів справи, наведе думки різних сторін, зуміє оприлюднити те, що хвилює загал, але досі було невідомим. При тому, шукаючи відповідь на поставлене запитання, необхідно звертатися до першоджерел [9, с. 37]. Значною мірою вищезазначеного у своїх розслідуваннях дотримувався й О. Підгорний. Він обирає особливо цікаві й важливі теми, здебільшого предметно їх досліджував і сміливим пером публіциста повідомляв важливу для громадськості інформацію.

Фактично кожен матеріал привертав увагу вже із самого заголовка та відповідним стилем викладу з дотриманням логіки роздумів і високого рівня мовностилістичної довершеності, набором переконливих фактів. У розслідуванні під назвою «ЛЕП, на яку звели наклеп» (Підгорний О. ЛЕП, на яку звели наклеп : журналістське розслідування / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – № 33 (232). – 14 трав. – С. 4) публіцист розповідає про спорудження (від Мукачева до Хуста) високовольтної лінії електропередач. Вона стала кісткою в горлі місцевим «електрокнязкам», котрі, переконує автор, не бажали втрачати посадових крісел і солідних зарплат. А річ у тім, що місцеві дирекції електромереж були б ліквідовані з введенням у дію ЛЕП, тому чиновники почали поширювати чутки про її шкідливість для здоров'я. Як наслідок, з'явилися й вимоги «електроопозиціонерів», мешканців кількох сіл. У підсумку переробили технічну документацію, «пустили об'єкт» в обхід місцевої долини через гори. Але довелося ще вирубати близько 5 га лісу цінних порід. У копіюку влетіла й заміна опор із залізобетону на металеві конструкції. До того далася ознаки інфляція, обладнання стало ласим шматком для злодіїв, і виникли посправжньому серйозні проблеми. І все ж ЛЕП вигідна й «дійшла» б до мешканців, котрі потерпають від неякісного постачання електроенергії, якби скоротити кількість обласних керівників облenerго, які не цікавляться введенням в експлуатацію лінії електропередач. Таким є основний лейтмотив сказаного.

Досліджуючи факти, автор робить висновок про те, що основне питання довкола об'єкта як своєрідного героя матеріалу лежить не в площині

ні екологічної шкідливості чи нестачі фінансів. Винні чиновники, котрі захищають свої корисливі інтереси.

Щоб більше привернути увагу читачів, О. Підгорний часто вдається до римування назв публікацій. «Міст, що втратив зміст» (Підгорний О. Міст, що втратив зміст : журналістське розслідування / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2006. – № 43 (339). – 24 черв. – С. 1, 6) – тому підтвердження. У пропонованому газетному тексті йдеться про залізничний міст поблизу села Рокосово, який збудували ще 1888 р. Автор подає історію споруди: як останній загрожували війна, паводки, повені. Зрештою, під напором води «сталевобетонаний гігант» став непридатним.

Матеріал із деякими іншими аналогічними має хронікально-репортажний стиль викладу, чітку структуру із зав'язкою, розвитком дії, розв'язкою, післямовою. Читачі довідуються, що коли приїжджав Президент України, то з місцевих керівників про міст йому ніхто не розповів. Коли ж проблема постала особливо дошкульно, розпочалося листування, робота комісій. Об'єкт ремонтували, але насправді вжили тимчасових заходів. А отже, реальної загрози закриття не вдалося зняти, питання лишається відкритим, і потрібно якнайшвидше діяти на користь місцевої громади, щоб зволікання не мало важких наслідків.

Журналістські розслідування в О. Підгорного водночас є статейними за характером. Їм властива аналітична побудова, аналіз, синтез, послідовність суджень. Наочно це демонструє «Базар як яблуко розбрату» (Підгорний О. Базар як яблуко розбрату : журналістське розслідування / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2006. – № 84 (380). – 18 лист. – С. 1, 6). Як і в інших схожих публікаціях, автор уводить читачів у суть справи нестандартно, за допомогою промовистого зачину. На початку стверджується нібито прописна істина: різних конфліктів у суспільстві більше ніж зірок на небі. І ніхто не може передбачити, хто з ким посвариться. Але є й передбачувані конфлікти. Саме до них належить протистояння хустської влади й приватних торговельників міста. Услід за Козьмою Прутковим О. Підгорний радить дивитися в корінь проблеми, а тому хоче об'єктивно розібратися в хустському базарі як яблуковій розбрату. А для цього мусить заглянути в «кореневу систему дерева, з якого цей «фрукт» упав на землю». Отож цілком логічно подано передісторію ринку, який спочатку був колгоспним, потім міським, райспоживспілки. Отже, «промисловики тихою сапою витіснили торговців продовольчої групи». «Гендлярям» нічого не залишалось, як окупувати без прилав-

ків прилеглі вулиці. А тут ще й транспорт «освіжав» продукцію грязюкою, тому міський голова час від часу забороняв нецивілізовану торгівлю.

Так тривало роками. «Світло в кінці тунелю заближало», коли на околиці міста мали звести новий ринок, спільний для всіх торговців. Однак він став довгобудом, та й люди не хотіли йти на край міста. «Але ніщо не вічне під місячним сяйвом». Довгобуд усе ж здали в експлуатацію. Влада перейшла в наступ проти торговців. Більше того, вирішила закрити центральний базар на реконструкцію. Остання, стверджує журналіст, потрібна, але не на початку зими. І потрібно діяти з роз'ясненнями, а не силовими методами. Далі масла у вогонь підлили медійники, однак владі вартувало б «грати» прозоро й переконливо. А ще, підсумовує автор, необхідно було піти в народ і роз'яснити ситуацію жителям, зокрема торговцям. Мав би зреагувати й депутатський корпус. Який же вихід? Публіцист зазначає, що має право на власну думку, але водночас схвально відгукується про «досвідченого ринкового вовка, директора торговиці», котрий висловився за нейтралітет у конфлікті сторін і запропонував цілком оптимальний варіант вирішення проблеми: ринок зробити змішаним, а центральний – продовольчим зі стаціонарними торговими точками. Використання хронікально-репортажного стилю викладу на, так би мовити, аналітичній основі, знову дає можливість читачам краще зрозуміти суть сказаного, збагнути особливості непростой ситуації та пошук шляхів виходу з неї.

О. Підгорний у розслідуванні не накидає читачам той чи інший погляд у розв'язанні питання, однак наводить і власний спосіб зняття напруги. Для підсилення емоційності викладу активно використано різні види тропів, зокрема епітети, метафори, порівняння тощо: «фурункул повільної дії», «удари перебудови», «хитросплетіння і підводні рифи конфлікту», «міліцейські орли», «взяття штурмом закритого ринку, як у фільмі Ейнштейна взяття Зимового палацу», «промисловики тихою сапою витіснили торговців продовольчої групи». Однак за живим мовленням, свіжою думкою автор не забуває про факти, аргументацію. Вони наскрізно пронизують публікацію.

В іншому матеріалі – «Скільки ще потрібно літ, щоб мав попит цеоліт?» (Підгорний О. Скільки ще потрібно літ, щоб мав попит цеоліт : журналістське розслідування / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – № 63 (262). – 3 верес. – С. 5) – журналіст цілу шпальту приділяє міркуванням про використання конкретних закарпатських мінералів. Автор пояснює,

що цеолітові домішки в раціонах тварин не лише сприяють збільшенню продукції «у вигляді молока, м'яса сала, яєць тощо», а й очищають її від важких металів, нітратів, радіонуклідів. А ще оздоровлюють землю-годувальницю. Для доказу використано слова фахівців, зокрема директора заводу, президента АН України. Здавалося, удасться зробити добру справу. Уже й визначили фінансування Сокирницькому цеолітовому заводу, але країну охопила криза, і виробництво ледь тримається на плаву. Своєю чергою, обласні чиновники теж «загнали цеолітову галузь у глухий кут», організовуючи лише «анемічні наради», які «нікого ні до чого не зобов'язують». Журналіст радить узяти на озброєння заповіт «дідуса Крилова» з байки «Кіт і кухар»: «Там слів на вітер не кидати, Де владу слід застосувати». Головна думка розслідування: важливу галузь господарства краю й конкретне її підприємство потрібно підтримувати реальними кроками. Чиновники ж повинні діяти, а не робити тільки вигляд, що вирішують проблему.

У вищезазначеній публікації теж використано логічну побудову тексту, факти й аргументи, які підсилюють довіру до журналістського виступу. Наприклад, автор зазначає: пункти рішення зборів були «загальнообтічними». І далі для ілюстрації наведено цитування з «бюрократичною» складовою. Так само, наголошуючи на поганій організації наради, на доказ приводить конкретні цифрові дані: із 40 запланованих учасників приїхало близько 10. Або ж, говорячи про зупинку важливого для області підприємства, називає чіткі причини його простою, а також констатує, що вітчизняні цеоліти закупаються із Прибалтики, тоді як власне Україні вони чомусь непотрібні.

Більшість розслідувань О. Підгорного розкриває різні випадки зловживань, чиновницької байдужості, невиправданих дій політиків тощо. Журналіст майстерно використовує особливості жанру, щоб оприлюднити негативні факти й явища в громадському житті. А «майстерність – найвищий вияв професійності. Це вільне ширяння у фаху» [10]. Укотре публікації привертають увагу емоційно підсиленими заголовками й вступною частиною, яка додатково вводить аудиторію в суть справи. Так, у «Чорному переділі» по-шаянськи» (Підгорний О. «Чорний переділ» по-шаянськи / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2009. – № 63 (649). – 12 верес. – С. 6) автор справедливо констатує, що Шаян – видне село, де всі хочуть мати землю. Багато й отримують її, зводять «хороми і палаци». Зокрема, ті, хто за сотні кілометрів живе. Серед них – екс-спікер Верховної Ради, колишній очільник Міністерства внутрішніх

справ, якого розшукує Інтерпол. Про нижчих керівників навіть говорити не доводиться, принаймні більшість керівників районного рангу Хустщини теж отримала ділянки для себе й родичів та близьких. А ось пересічним тамтешнім жителям місцеві можновладці чинять перешкоди. Про це свідчить історія двох мешканців, яким виділили землю ще 1984 р., але під різними приводами відмовляли в приватизації. Більше того, без відома передали підприємцю в розпорядження для нібито будівництва цеху з розливу мінеральних вод. Суд став на бік позивачів, та голова села подав апеляцію. У підсумку їх програв, ще й порушив законодавство, але потенційні власники так і не отримали ділянок, як і інші їхні земляки. Отож вони кинулися захищати свої інтереси в суді, але за винагороду повідомлялися від позовів. Журналіст ставить цілком логічне запитання: чи зупинить хтось «чорний» переділ землі?

В іншому матеріалі під промовистою назвою «Афера» (Підгорний О. Афера / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2008. – № 20 (509). – 22 берез. – С. 6) ідеться про те, що керівники ЗАТ «Управління механізації будівництва» продали гуртожиток підприємства. Скрипили подію договором купівлі-продажу. Усе б нічого, юридично наче правильно, якби в гуртожитку не проживало 49 сімей, «тобто об'єкт був куплений спритними ділками разом із живими людьми». Більше того, серед них – діти, інвалід першої групи. «Але все це тільки квіточки формальних недоліків при здійсненні оборудки купівлі-продажу. Ягідки ж її полягали в розрахунках за придбаний об'єкт, в основі яких лежала, поза всяким сумнівом, корисливість обох сторін – і покупців, і продавців». Журналіст зазначає, що: продали понад 60 однокімнатних квартир за сміховинною ціною, хоч «корисливість сторін була майстерно прихована». Та мешканці звернулися до прокурора, і той виявив певні грубі порушення. По-перше, ЗАТ не мав права власності на будівлю гуртожитку; по-друге, не дотримано «Закону України «Про основу соціального захисту бездомних громадян та безпритульних дітей»; по-третє, проігноровано моральні засади українського суспільства. Суд визнав аферу, хоч і не вживав таке слово. Експерти навіть «вартість 39653 грн» оцінили в майже півмільйона. Але спритні ділки подали апеляційну скаргу. В Ужгороді під різними бюрократичними приводами справу затягнули, потім судді взагалі перейшли на бік «покупців-аферистів». Тут уже мешканці обурилися, Хустська міськрада. Подали скаргу у вищу апеляційну інстанцію, і за допомогою Верховного Суду України справедливе рішення відстояли.

Здійснене розслідування є вдалим прикладом того, як, використовуючи такі слова, як «афера», необхідно керуватися не лише власними «розстежувальними» припущеннями, а й розмірковувати на підставі виправданих вердиктів судових інстанцій.

Звичайно, сказати, що всі публікації автора однаковою мірою довершені, було б несправедливо. Із них постають типові помилки, характерні для місцевих журналістів. Насамперед виступам у пресі не завжди вистачає «розслідувальної» ілюстративності, фотозображальної переконливості, подання позиції іншої сторони. Трапляється, брак викривальних доказів підміняється хай і доволі логічною, та все ж суб'єктивною авторською позицією тощо. Так, у матеріалі «Скільки ще потрібно літ, щоб мав попит цеоліт?» (Підгорний О. Скільки ще потрібно літ, щоб мав попит цеоліт : журналістське розслідування / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2005. – № 63 (262). – 3 верес. – С. 5) використані світлини більше відіграють роль заставок, ніж реалізують викривальну функцію матеріалу. Не вистачає промовистих знімків (хоч і вдало процитовані фрагменти документів), а також дієвих коментарів у публікації «Чорний переділ» по-шаянськи» (Підгорний О. «Чорний переділ» по-шаянськи / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2009. – № 63 (649). – 12 верес. – С. 6).

У розслідуванні «Якість вузівських знань» (Підгорний О. Якість вузівських знань : журналістське розслідування / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2007. – № 89 (481). – 1 груд. – С. 1, 6) автор порушує актуальну для системи освіти проблему. Зазначаючи, що в одному районному центрі є понад 20 вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, перераховує головні з них та називає кількість студентів. На прикладі оренди приміщень та питання «приїжджих» викладачів справедливо ставить під сумнів якість здобутих молоддю знань. Утім матеріал виграв би, коли б його більше підсилили конкретними прикладами, а не узагальненими твердженнями.

Часто О. Підгорний відверто зазначає, що йому не вистачає доказів та доводиться діяти лише на підставі логічних припущень. У великому матеріалі «Афера з корупційним присмаком» (Підгорний О. Афера з корупційним присмаком : журналістське розслідування / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2010. – № 23 (696). – 12 черв. – С. 14) ідеться про брак фінансування гідротехнічних об'єктів ВАТ «Хустська ПМК-240». Там знайшли внутрішні резерви й продовжили споруджувати дамбу в селі Крива. Колектив мехколони з 2006 р. має почесний титул «Лідер економіки України», у

2008 р. був нагороджений Знаком якості, троє працівників мають звання заслуженого будівельника України. Отож вирішили взяти участь у тендері. І всі умови конкурсу на користь ПМК, але «як грім з ясного неба»: комісія визнала перемогу київської будівельної компанії. Автор робить висновок про шкоду й сумнівність такого рішення на підставі очевидних фактів: місцеве підприємство запропонувало меншу собівартість робіт майже на 780 тис грн; рішення було прийнято надзвичайно швидко на користь конкурента (наступного дня після торгів); Хустщина недоотримає в бюджет 10 млн грн, а сама «Хустська ПМК-240» може втратити робочі місця. При тому публіцист завбачливо констатує: «Думаю, що цих трьох позицій достатньо для того, щоб стверджувати, що перевага у тендері, віддана київській будівельній організації, містить виразні корупційні ознаки. Я міг би назвати ці корупційні риси своїми іменами, однак в мене нема документальних доказів щодо цього, мої висновки ґрунтуються поки що тільки на логічних припущеннях». Так само далі витримано хід роздумів: «Не треба бути Сократом у логіці, аби зробити висновок з наведеного тексту про те, що згаданий тендер був проведений необ'єктивно, ба, навіть на замовлення якихось осіб чи кланів». І тут же автор зазначає, що не хоче, аби матеріал сприймався як тиск на правоохоронні органи, але бажає справедливості в справі.

У публікаціях О. Підгорний наводить беззаперечні факти. Вони, передовсім документально зафіксовані, виступають дієвим механізмом самозахисту журналіста [11, с. 223], підвищують рівень аналітичності сказаного. В «Озерних комбінаціях та махінаціях» (Підгорний О. Озерні комбінації та махінації : журналістське розслідування / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2007. – № 56 (448). – 4 серп. – С. 6) мова про передачу озер із прибережною смугою двом мешканкам Вишкова на підставі розпорядження голови райдержадміністрації, хоч мала б надати дозвіл місцева селищна рада. Неправомірність таких дій автор аргументує на підставі консультацій із юристами. У «Пункті пропуску без... пропуску» (Підгорний О. Пункт пропуску без... пропуску : журналістське розслідування / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2007. – № 5 (397). – 27 січ. – С. 6) О. Підгорний доречно називає факти зниження собівартості будівництва на одному з пунктів пропуску через українсько-румунський кордон, а в розслідуванні «Село без голови» (Підгорний О. Село без голови / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2009. – № 7 (680). – 20 лют. – С. 11) слушно використовує приклади протидії місцевих депутатів підприємницькій

діяльності стеблівчан, у результаті чого ті працюють на «казну» сусідніх населених пунктів. Досить об'єктивно розглянуто й діяльність голови села – основного героя публікації.

Загалом такі матеріали свідчать, що «є тією творчою вершиною, яка може підкоритися лише майстрові» [12].

Ще одна особливість журналістських розслідувань О. Підгорного: вони значною мірою соціально й духовно спрямовані, що не так часто трапляється в регіональній пресі. У таких публікаціях автор відстоює право громадян на достойне життя, захищає їхні інтереси й права. Знову ж: магнетизм заголовків – прикметна риса виступів автора. Прикладом слугує «Цінізм» сучасної влади» (Підгорний О. «Цінізм» сучасної влади / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2008. – № 30 (519). – 26 квіт. – С. 6). Матеріал складається з трьох частин. У «Базарній ностальгії» наголошено, що в назві матеріалу помилки немає, бо перше слово утворене від кореня «ціна», а використаний авторський неологізм означає цінову політику держави щодо громадян. Публіцист досліджує тему на прикладі свого регіону, зокрема типового для краю міста Хуст. Ще кілька років тому, як стверджує О. Підгорний, воно було «Меккою паломництва любителів низьких цін на продукти харчування». У базарні дні з'їжджалися навіть жителі сусідніх областей. Утім «ця приємна торговельна ідилія нині вже канула в минуле. Хустська продуктова торговиця сьогодні перетворилася на обласну рекордсменку за рівнем цін».

Журналіст наводить приклад сусіда, який за дорученням дружини купує продукти, а вона в «сімейний grosбух» занотовує дані, на що й скільки витрачено. «Таким чином ці книги з часом стали своєрідною енциклопедією цін на продуктовому ринку». Цей «торговельний літопис» – неоціненний матеріал для автора, котрий порівняв ціни на основні продукти «тепер» і минулого року. Попросивши вибачення за «паводок цифр у подальшій розповіді», публіцист наводить разучі приклади, використовує промовисті факти. Так, якщо взяти фрукти, то Хуст наче опинився в зоні африканських субтропіків, а ось закарпатські яблука там – наче жебрацькі родичі. І коштують дорожче за банани. Виявляє журналіст і «дивовижну цінову солідарність ринкових торговельників».

У другій частині розповіді – «Обід у кафе» – свій населений пункт обласного підпорядкування О. Підгорний називає «містом білих комірців». Тут прошарок чиновництва становить близько чверті всіх жителів. Плюс люди середнього статку, котрі також через обставини навідується до закладів громадського харчування,

бо, як правило, не встигають поїсти вдома. Ось й автор зайшов в одне кафе, почав вивчати меню. «Віртуальний обід» нагадав «популярну приказку: пирували – веселились, порахували – просльозились». Також журналіст помітив, що особливо великі гроші заробляють продавці горілчаних напоїв. Такий висновок автор робить, простеживши цінові параметри від оптових баз до магазинів і ресторанів. Радить спеціалістам задуматися над цим.

У третій частині – «Вартість сімейного борщу» – автор саме його та котлети, які є традиційними для багатьох родин у вихідні, розглядає як альтернативу кафе. Але чи виправдовує себе у фінансовому плані вищеназвана «сімейна» перша страва? Досліджуючи її цінову складову, О. Підгорний резюмує: вартість «кусається!» Але ж не тільки з неї складається сімейне харчування в суботу й неділю. Тому журналіст звертається в найдешевший для центральної частини міста магазин. Але й там спостерігає зростання цін, розглядаючи «тільки один ковбасний приклад». Зокрема, на вартість впливає географія постачання. Звідси «питання на засипку: чим же займається Хустський м'ясокомбінат?..»

Спостерігаючи такі «дивні метаморфози», автор у виокремлених висновках і приходять до «цінізму», який фонетично майже тотожний зі «звичним нам орфографічно правильним цинізмом».

У матеріалі «Жебраки одного міста» (Підгорний О. Жебраки одного міста : журналістське розслідування / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2008. – № 14 (503). – 26 лют. – С. 4; № 16 (505). – 4 берез. – С. 4) журналіст за допомогою розслідування веде спостереження в Хусті й розповідає про історію перетворення звичайних людей на жебраків. Ілюстративні приклади – не банальні. Відчувається, що їх ретельно відібрано. У матеріалі зворушливо йдеться, скажімо, про «фаворитку людського співчуття», таку собі циганку «Есмеральду». Її палко полюбив один солдат. Дівчина згодом потрапила під машину, лишилася без ніг, роми з табору примусили нещасну жебракувати, щоб віддати гроші за операцію. Однак хлопець дочекався моменту й забрав кохану до себе додому.

Розглянуто й інші зрізи соціального дна: життєві розповіді про жебракування дітей, пораненого у війні в Нагірному Карабасі, котрий просив милостиню заради колишніх воїнів-інтернаціоналістів, але потім, паралізований без ніг, відійшов у потойбічний світ.

Не обминає публіцист і легкого заробітку на жебраках, адже помітив, як їх часто привозять на машинах. Ось один чоловік був із жінкою. Щоразу називав інші хвороби «бідолашної».

«Залишалося лише дивуватися пізнанням цієї людини у медицині. Але від того тільки зростала впевненість у тому, що перед перехожими просто розігрується вистава, у якій її герої сподіваються на людську жалість...»

Який же напрашується висновок зі сказаного? До певної міри – філософський. О. Підгорний згадує роман класика «Знедолені». У творі зазначено, що «жебракком може стати тільки герой». Журналіст, утім, переконаний: жебраки – «аж ніяк не герої, бо герої не потрапляють на дно життя за будь-яких обставин».

Або ж «Молитва за храми» (Підгорний О. Молитва за храми : журналістське розслідування / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2008. – № 47 (536). – 5 лип. – С. 6). Автор, використовуючи жанр розслідування, порушує проблему ставлення можновладців до дерев'яних церков. Вони, на переконання оповідача, виступають для чиновників своєрідним тестом у ставленні до релігії. Храми ж занедбані, руйнуються. Колись їх було майже 1000, а нині – тільки понад 100. «Але до всіх них однаково нелюдське ставлення керівників обласної, районної і місцевих влад...», зокрема на рідній Хустщині. О. Підгорний називає церкви, які є найкрасивішими та особливо потребують допомоги. Емоційна лексика («архітектурний інвалід», «останній з могикан свідків», «доведення до ручки») тільки додає розповіді відповідної тональності. Автор переконаний: необхідно «довести божеські споруди до божеського вигляду», а свій матеріал розглядає як молитву за збереження дерев'яних храмів.

«Жити чи вмерти? Таку дилему поставила перед жителями Горінчева місцева влада» (Підгорний О. Жити чи вмерти? Таку дилему поставила перед жителями Горінчева місцева влада : журналістське розслідування / Олександр Підгорний // Трибуна. – 2009. – № 10 (739). – 19 берез. – С. 5) – ще одне розслідування вищезазначеного характеру. Ідеться про два сільські кладовища: старе й нове. На нове не дуже зручно добиратися, тож небіжчиків почали залишати на старому, де останні поховання здійснювали ще в 20-х рр. Але там було ще старіше кладовище, де є могили людей, які померли від тифу, чуми та холери. Виникає «цвинтарний гордіїв вузол», однак його можна розв'язати. І автор наводить приклади позитивного вирішення проблеми, зокрема із відновленням сімейних склепів. Простеження ж питання в історичному її зрізі тільки посилює тональність виступу.

Висновки. На основі зазначеного є підстави констатувати: незважаючи на згадані прорахунки (іноді недостатні «розслідувальну» ілюстративність, фотозображальну переконливість,

брак подання позиції іншої сторони тощо) журналістські розслідування О. Підгорного високомайстерні. Публіцист активно застосовує свої знання й досвід, ресурс жанру, щоб оприлюднити важливу для аудиторії інформацію. Такі матеріали написані живою, образною мовою, містять яскраві заголовки, добірні факти, аргументацію, логічність викладу. Автор доцільно використовує прийоми цитування, відомості з першоджерел, елементи хроніки, репортажу, розширює тематичний діапазон через соціальну й духовну спрямованість матеріалів. Молоді практики також могли б повчитися в О. Підгорного ґрунтовного заглиблення в тему, уміння ретельно простежувати події й явища, аналітично мислити, бажання діяти на користь суспільства.

Джерела і література

1. Садова В. Журналістські розслідування – ознака вільного суспільства / Вікторія Садова // Українська гельсінська спілка з прав людини [Електронний ресурс]. – Дата доступу: 10.10.15. – Режим доступу: <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1256561699>. – 26.10.2009.
2. Ворошилов В. В. Журналистика : учеб. [2-е изд.] / В. В. Ворошилов. – СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 2000. – 360 с.
3. Мурикян Ж. Журналістське розслідування / Жан Мурикян. – К.: Софія-А, 2001. – 76 с.
4. Полушкіна В. Журналістське розслідування як форма редакційної ініціативи / Вікторія Полушкіна // Актуальні проблеми журналістики : збір. наук. пр. – Ужгород: МП «Ліра», 2001. – С. 194–199.
5. Тертычный А. А. Расследовательская журналистика : учебн. пособ. для вузов / Александр Тертычный. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 384 с.
6. Капелюшний А. О. Енциклопедія афоризмів, крилатих фраз, цитат «Журналістика – це творчість і ремесло» / А. О. Капелюшний. – Львів: ПАІС, 2011. – 960 с.
7. Тарасюк В. Ю. Майстерність Олександра Підгорного-фейлетоніста / В. Ю. Тарасюк // Наукові записки Інституту журналістики. – 2014. – Лип.-верес. – Т. 56. – С. 283–290.
8. [Б. а.] Журналістське розслідування / упоряд. А. Лазарева, І. Чайка. – К.: Софія-А, 2004. – 112 с.
9. Вуароль М. Гід газетяра / упоряд. й перекл. Ю. Сабрі / Мішель Вуароль. – К., 2003. – 60 с.
10. Лазутина Г. В. Основы творческой деятельности журналиста : учебн. / Лазутина Г. В. [Електронний ресурс]. – Дата доступу: 17.10.15. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Gurn/kopper/01.php. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 240 с.
11. Паславський І. Журналістське розслідування. Публікація резонансна, але не бездоганна / Ігор Паславський [Електронний ресурс]. – Дата доступу: 30.01.2015. – Режим доступу: http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/publications/vi_snyk32/Visnyk32_P3_02_Paslavsky.pdf. – Вісник

Львівського університету. Серія «Журналістика». – Львів, 2009. – С. 223–230.

12. Глушко О. К. «Вищий пілотаж» журналістики / О. К. Глушко [Електронний ресурс]. – Дата доступу: 10.10.15. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1446>. – Електронна бібліотека Інституту журналістики.

Sources and literature

1. Sadova V. Zhurnalist's'ki rozsliduvannya – oznaka vil'noho suspil'stva / Viktoriya Sadova // Ukrayins'ka hel'sins'ka spilka z prav lyudyny. [Elektronnyy resurs]. – Data dostupu: 10.10.15. – Rezhym dostupu: <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1256561699>. – 26.10.2009.

2. Voroshilov V. V. Zhurnalistika: Uchebnik. 2-e izdanie / V. V. Voroshilov. – SPb.: Izd-vo Mihajlova V. A., 2000. – 360 s.

3. Murikan Zh. Zhurnalist's'ke rozsliduvannya / Zhan Murikan. – K.: Sofiya-A, 2001. – 76 s.

4. Polushkina V. Zhurnalist's'ke rozsliduvannya yak forma redaktsiynoyi initsiatyvy / Viktoriya Polushkina // Aktual'ni problemy zhurnalistyky: Zbirnyk naukovykh prats'. – Uzhhorod: MP «Lira», 2001. – S. 194–199.

5. Tertychnyj A. A. Rassledovatel'skaja zhurnalistika: Uchebn. posob. dlja vuzov / Aleksandr Tertychnyj. – M.: Aspekt Press, 2002. – 384 s.

6. Kapelyushnyy A. O. Entsyklopediya aforyzmiv,

krylatykh fraz, tsyat «Zhurnalistyka – tse tvorchist' i remeslo» / A. O. Kapelyushnyy. – L'viv: PAIS, 2011. – 960 s.

7. Tarasyuk V. Yu. Maysternist' Oleksandra Pidhornoho-feyletonista / V. Yu. Tarasyuk // Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky: naukovyy zbirnyk / za red. V. V. Rizuna; KNU imeni Tarasa Shevchenka. – K., 2014. – Lyp.– veres. – T. 56. – S. 283–290.

8. [B. a.] Zhurnalist's'ke rozsliduvannya / Uporyadn. A. Lazaryeva, I. Chayka. – K.: Sofiya-A, 2004. – 112 s.

9. Vuarol' M. Hid hazetyara / Uporyady. y perekl. Yu. Sabri / Mishel' Vuarol'. – K., 2003. – 60 s.

10. Lazutina G. V. Osnovy tvorcheskoj dejatel'nosti zhurnalista: uchebnik / Lazutina G. V. [Elektronnyy resurs]. – Data dostupu: 17.10.15. – Rezhim dostupu: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Gurn/kopper/01.php. – M.: Aspekt Press, 2001. – 240 s.

11. Paslavs'kyy I. Zhurnalist's'ke rozsliduvannya. Publikatsiya rezonansna, ale ne bezdohanna / Ihor Paslavs'kyy. [Elektronnyy resurs]. – Data dostupu: 30.01.2015. – Rezhym dostupu: http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/publications/vi_snyk32/Visnyk32_P3_02_Paslavsky.pdf. – Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya «Zhurnalistyka». – L'viv, 2009. – S. 223–230.

12. Hlushko O. K. «Vyshchyy pilotazh» zhurnalistyky / O. K. Hlushko. [Elektronnyy resurs]. – Data dostupu: 10.10.15. – Rezhym dostupu: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1446>. – Elektronna biblioteka Instytutu zhurnalistyky.

Тарасюк В. Ю.

Жанр журналистского расследования в региональной прессе.

РЕФЕРАТ. Признаком нового времени в украинских средствах массовой информации является увеличение количества журналистских расследований. В статье речь идет о публикациях в этом жанре, которые появились в региональной прессе. В частности, рассмотрены соответствующие материалы известного закарпатского журналиста А. Подгорного, напечатанные в областной газете «Трибуна». Исследованы основные черты расследований публициста, составляющие их авторского мастерства и просчеты, выяснено, в чем такие публикации могут быть полезными молодым медиапрактикам, в частности из областных и районных СМИ.

Сделан вывод, что журналистские расследования, несмотря на отдельные упущения, А. Подгорный писал на высоком профессиональном уровне. Особенно публикациям присущи живая, образная речь, отборные заголовки, факты, аргументация, логичность изложения. Эффективно используется цитирование, сведения из первоисточников, хроникально-репортажный стиль, расширяется тематика материалов за счет их социальной и духовной направленности. Молодые практики могут поучиться у А. Подгорного тщательного изучения темы, умению качественно рассматривать события и явления, аналитически мыслить, стремлению действовать в интересах общества.

Ключевые слова: жанр, журналистское расследование, журналист, публицист, газета, автор, публикация.